

Nr 111.

Av herrar **Örne** och **Bäckström**, om *åvägabringande av utredning och förslag i fråga om inrättande av professurer i nationalekonomi inom filosofiska fakulteterna i Uppsala och Lund.*

Under de år världskriget pågått har behovet av en vidsträcktare spridd och mera djupgående kunskap i nationalekonomiska spörsmål framträtt med större styrka än någonsin förut i vårt land.

Å ena sidan ha statsmakterna, de kommunala representationerna och de nyskapade kristidsorganen haft att fatta en stor mängd beslut och, så gott som utan tid till överbäggande, måst vidtaga åtgärder, i fråga om vilka det kan sägas, att insikt i det ekonomiska livets lagar och verknings-sätt varit en oundgänglig förutsättning för ett lyckligt resultat. Och å andra sidan har den allmänna, av olika organisationer och dagspressen ledda opinionen med korta mellanrum på kristidshushållningens ledning framställt krav, för vilkas rationella avvägande en liknande insikt ofta skulle varit i hög grad nyttig. Att verkningarna av det allmännas ingripande i prisbildning och omsättning under krigsåren fått en icke i allo lycklig omfattning, eller i vissa fall, såsom beträffande bränslet, rent av blivit vådliga för statens finanser och penningvärdets upprätthållande, torde i ej oväsentlig mån få tillskrivas den omständigheten, att vid åtgärdernas planläggning och utförande ofta större hänsyn måste tagas till gängse vanföreställningar än till de ekonomiska lagar, efter vilka allt arbete för produktion och fördelning av varor måste rätta sig.

Det är dock ej blott för en kristid sådan som den av kriget frambragta, utan även och kanske i ännu högre grad för normala förhållanden som en allmännare och grundligare bildning i ekonomiska spörsmål är av nöden. Med den riktning, vår stats- och kommunalförvaltning de senaste årtiondena tagit, och med landets växande industrialisering och kommersialisering, kan tvärtom ekonomisk bildning sägas ha blivit mer och mer på-

kallad både från allmän och enskild synpunkt. Vad beträffar den elementära upplysningen ha också statsmakterna visat sig behjärta detta, exempelvis genom att införa ekonomilära såsom ämne vid folkskoleseminarierna och genom att i planen för den utvidgade folk- och fackundervisningen bereda något utrymme för de ekonomiska samhällsfrågorna. Däremot har staten hittills icke gjort något alls för att i tid utbygga och förstärka själva grundvalen för den ekonomiska bildningen, d. v. s. *nationalekonomiens vetenskapliga studium vid statsuniversiteten*.

För närvarande äro de nationalekonomiska lärostolarna såväl i Uppsala som Lund placerade inom de juridiska fakulteterna och förenade med undervisnings- och examinationsskyldighet i det rent juridiska ämnet finansrätt. Innehavarna av dessa lärostolar böra sålunda vara jurister, d. v. s. ha absolverat akademisk examen i en stor grupp ämnen, som ej ha det ringaste gemensamt med den egentliga nationalekonomien. Då vidare nationalekonomi för de blivande juristerna är valfri, kan man icke vänta, att något större antal av fakultetens studenter skola göra den till sitt huvudämne. Inom filosofiska fakulteten, där nationalekonomien som vetenskap utan gensägelse hör hemma och där de blivande lärarna vid de högre läroanstalterna utbildas, saknar den representanter. Visserligen meddelas undervisning i viss utsträckning åt studerande utom filosofiska fakulteten av vederbörande professorer i juridiska fakulteten, men någon skyldighet att examinera i nationalekonomi för fil. kand.- och fil. licentiat-examen finnes för dem icke.

På grund av detta förhållande saknas nu i de flesta fall vetenskapligt utbildade lärarkrafter i ämnet ekonomilära vid folkskoleseminarierna, och undervisningen i detta ämne med så många anknytningar till den verklighet, varmed eleverna dagligen komma i beröring, hotar — enligt vad personer med erfarenhet på området upplyst — att urarta till ett själöst inpluggande av oförstådda definitioner och död minneskunskap. Och någon utsikt till förbättring finnes knappt, om ej särskilda åtgärder vidtagas. Hur den önskvärda undervisningen i samhällslära, varuti nationalekonomien bör utgöra själva ryggraden, under sådana förhållanden skall kunna lämna några värdefulla resultat, är icke lätt att säga. Även folkhögskolorna, pressen och det mer populära upplysningsarbetet i form av föreläsningar och kurser lida ävenledes stor brist på ekonomiskt skolade krafter.

Att den vetenskapliga nationalekonomien i vårt land ej råkat i fullständig lägervall, beror på den lyckliga omständigheten, att de fria högskolorna i Stockholm och Göteborg samt handelshögskolan i Stockholm upprättat professurer i ämnet. Dessa högskolor förmå dock helt natur-

ligt icke fylla det stora behov av vetenskapligt skolade nationalekonomer, särskilt lärarkrafter för seminarier, folkhögskolor o. s. v., som här ovan berörts. Det är i varje fall högst oegentligt, att svenska staten vid sina universitet givit en disciplin med så enorm betydelse som vetenskapen om det ekonomiska samhällslivet den undanskymda plats, som den för närvarande därstädes intager. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att snarast möjligt åstadkomma rättelse i det påpekade missförhållandet genom att inom humanistiska sektionen av filosofiska fakulteten vid vartdera av universiteten i Uppsala och Lund upprätta en professur i nationalekonomi.

Frågan om en lämplig arbetsfördelning mellan de nya professurerna i filosofiska fakulteten och de förutvarande inom den juridiska måste emellertid dessförinnan av Kungl. Maj:t utredas. Likaledes torde tidpunkten för de båda föreslagna professurernas tillsättning behöva närmare undersökas med hänsyn till möjligheten att erhålla kompetenta innehavare.

Beträffande arbetsfördelningen förefalla de av hr Steffen i hans motion i liknande syfte vid 1912 års riksdag (Första kammaren nr 7), till vars motivering här för övrigt hänvisas, uppdragna riktlinjerna synnerligen tilltalande. Enligt hans förslag borde professuren i nationalekonomi inom juridiska fakulteten begränsas till att omfatta i huvudsak finansvetenskap och finansrätt, sålunda de för blivande jurister och statsämbetsmän viktigaste delarna av professurens nuvarande område, medan den allmänna nationalekonomien i huvudsak skulle tillhöra professuren inom filosofiska fakulteten.

Över hr Steffens ifrågavarande motion utlät sig statsutskottet på följande sätt (utl. nr 8, punkt 11):

»Den i motionen lämnade utredningen angående gagnet av en professur i nationalekonomi inom filosofiska fakulteten vid universitetet i Uppsala och motionärens därpå grundade förslag finner utskottet beaktansvärda. Emellertid bjuder försiktigheten att med största varsamhet framgå vid inrättandet av nya professurer och riksdagen har ej heller plägat vidtaga sådan åtgärd annat än efter vederbörlig framställning från universitetsmyndigheterna och sedan ärendet varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning och förslag. På grund härav och då, såvitt utskottet har sig bekant, någon framställning i ämnet icke gjorts från Uppsala universitet, har utskottet, som ansett sig sakna anledning tillstyrka riksdagen att frångå ovan antydda grundsats i avseende å den förberedande prövningen av ärenden av ifrågavarande slag, icke kunnat biträda motionen.»

Statsutskottet vid 1912 års riksdag sympatiserade sålunda med motionärens tanke, men förmenade, att initiativet borde utgå från universitetsmyndigheterna. Enligt vår åsikt torde näppeligen ett sådant initiativ vara

att påräkna, då en rad andra krav, som mera ansluta sig till inom filosofiska fakulteten redan förekommande ämnen eller påkallas av den fortgående tendensen till uppdelning av befintliga professurers ämnesområde, i främsta rummet torde vara föremål för universitetsmyndigheternas omvårdnad. De av oss ifrågasatta nya professorerna motiveras förnämligast av ett rent statsintresse. Anse statsmakterna, att de framförda synpunkterna på behovet av ökad vetenskaplig undervisning i nationalekonomi äro hållbara, så är det också staten som bör taga initiativet. Någon invändning från universitetens synpunkt torde icke kunna resas mot ett sådant tillvägagångssätt. De finansiella betänkligheter mot att inrätta nya professorer, som givetvis alltid finnas hos riksdagen, borde även få vika, då det här gäller en vetenskap av så stor praktisk nytta som nationalekonomien och då strävandet att införa undervisning i samhälls- och ekonomilära vid skolorna måste vara dömt till misslyckande utan en utvidgad vetenskaplig undervisning i nationalekonomi vid statsuniversiteten.

På grund av vad sålunda anförts, få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta skyndsamt och allsidigt utreda frågan om inrättande av en professur i nationalekonomi inom filosofiska fakulteten vid vartdera av universiteten i Uppsala och Lund samt förelägga riksdagen det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 30 januari 1919.

Anders Örne.

Helge Bäckström.
